

Roger Fontaine, *Psihologia îmbătrânirii*,

Editura Polirom, Iași, 2008

Progresul fulminant ce caracterizează societatea postmodernă, dezvoltarea tehnologiei și a mijloacelor de accesare a informației care au dus, implicit, la progrese în domeniul medicinei sunt factorii de bază în creșterea duratei de viață a individului prin îmbunătățirea condițiilor de viață și prevenirea sau tratarea unor boli grave.

Astfel, tema îmbătrânirii a cunoscut o abordare din ce în ce mai frecventă în ultimii ani devenind unul dintre aspectele cele mai dezbătute ale psihologiei dezvoltării centrată până nu de mult în mod predominant pe dezvoltarea copilului, a adolescentului și tânărului adult. Psihologia îmbătrânirii se constituie ca o ramură a gerontologiei aflată și ea în plină expansiune ca urmare a numeroaselor implicații pe care îmbătrânirea le are în viața individului, dar și a societății.

Psihologia îmbătrânirii reprezintă, după cum spune autorul cărții de față, „contribuția psihologilor la domeniul mai larg al gerontologiei” (p.11). Luând în considerare criteriile care definesc, în general, o psihologie, s-ar putea spune că psihologia îmbătrânirii are ca obiect de studiu ființa umană, fiind axată pe analiza comparativă privind structura și funcționarea diferitelor domenii psihologice în funcție de diversele stadii de dezvoltare (copilăria, maturitatea, bătrânețea). Această ramură a psihologiei studiază deopotrivă senescența (îmbătrânirea normală a organismului, dar și a funcțiilor sistemului psihic uman) și senilitatea (îmbătrânirea patologică). Studiile și cercetările realizate în această ramură își găsesc varii domenii de aplicabilitate: îmbunătățirea condițiilor de viață, adaptarea la locul de muncă, lupta împotriva efectelor vârstei sau asistarea muribunzilor.

Roger Fontaine este un bine cunoscut profesor și cercetător din cadrul Laboratorului “Vieillessement, developpment adulte et rythmicite acute” al Departamentului de Psihologie de la Universitatea „Francois Rabelais”, Franța, și este autorul a numeroase cărți și studii de specialitate în domeniul gerontologiei. Cartea de față, semnată de acest autor, se evidențiază prin profesionalism și simț de răspundere. Structurată în zece capitole, ea se dorește a fi un manual care se adresează, în primul rând, studenților de la facultățile de științe socio-umane, dar și psihologilor, asistenților sociali și tuturor celor care lucrează cu persoanele în vârstă.

Capitolul unu se intitulează „Îmbătrânirea și cauzele ei” și conține o serie de informații de bază privind delimitările conceptuale realizate de ceea ce înseamnă problematica îmbătrânirii. Astfel, autorul face referire la conceptul de „bătrânețe”, modalitățile în care ea a fost definită și formele pe care le poate lua; sunt reluate apoi o serie de distincții în legătură cu conceptul de vârstă și diferențierile la care se pretează acest concept. În finalul capitolului autorul realizează o amplă și detaliată trecere în revistă a cauzelor endogene și exogene ale îmbătrânirii.

Al doilea capitol își concentrează atenția asupra îmbătrânirii sistemului nervos, trecând în revistă rezultatele ultimelor cercetări referitoare al acest aspect, fiind dominat de informații cu precădere de natură neurologică și neuropsihologică. În al treilea capitol, autorul face o descriere generală cu privire la metodele și tipurile de studii la care se apelează în mod frecvent în psihologia dezvoltării umane, axându-se asupra metodelor și paradigmatelor psihologiei îmbătrânirii, tipurile de studii care pot fi puse în practică și limitările cu care se confruntă majoritatea cercetătorilor interesați de studiul oamenilor în vârstă.

Capitolele patru, cinci și șase pun accentul pe îmbătrânirea cognitivă analizând-o din perspectiva percepției, a inteligenței și memoriei. Astfel, în capitolul patru se vorbește despre îmbătrânirea perceptivă și modificările ce survin odată cu înaintarea în vârstă asupra diferitelor modalități senzoriale (gustul, mirosul, kinestezia, pipăitul, auzul, văzul, echilibrul). Regăsim aici o serie de informații legate, în special, de problemele de auz și văz care se agravează pe măsură ce oamenii înaintază în vârstă și care pot provoca în unele situații deficiențe majore ce îi împiedică pe aceștia să-și desfășoare activitățile zilnice în limitele parametrilor normali.

Capitolul cinci este dedicat inteligenței și efectelor îmbătrânirii asupra nivelului intelectual al individului. Autorul menționează modelul bifactorial al inteligenței fluide și cristalizate, implicațiile și limitările modelului, arhitectura inteligenței prin raportare la acest model. De asemenea, este analizat și modelul piagetian privind stadiile de dezvoltare a inteligenței, toate acestea raportate, în mod evident, la mutațiile care au loc în această sferă în perioada bătrâneții. Capitolul șase abordează problematica memoriei și a numeroaselor modificări care apar la nivelul proceselor mnezice odată cu îmbătrânirea. Autorul aduce o serie de lămurii în legătură cu conceptul de „plângere mnezică”, accentuând ideea că aceasta nu corelează cu un deficit real al memoriei ci, mai degrabă, se află în strânsă legătură cu unele trăsături de personalitate și o stare depresivă specifică acestei vârste.

În capitolul șapte este analizată personalitatea și modelele explicative ale personalității ținându-se cont de faptul că îmbătrânirea aduce cu sine modificări clare la nivelul reprezentărilor individului asupra lumii, dar și la nivelul felului său de a se purta și de a interacționa cu cei din jurul său. Autorul menționează principalele abordări ale îmbătrânirii personalității pornind de la modelele teoretice consacrate (Jung, Erikson, Loevinger și Whitbourne). Urmează apoi capitolul opt, în cadrul căruia autorul se oprește asupra distincției dintre „îmbătrânirea reușită” și „îmbătrânirea optimă”. Astfel, pornind de la studii anterioare dezvoltate de Baltes & Baltes (1995) și de autorul însuși, în 1997, Fontaine propune trei condiții/criterii în baza cărora este definită îmbătrânirea reușită care înglobează în definiția ei pe cea „optimă” : a) probabilitatea mică de manifestare a bolilor; b) menținerea unui nivel funcțional înalt pe plan cognitiv și fizic (ceea ce ar însemna „îmbătrânirea optimă”) și c) păstrarea unui angajament social și a unei stări de bine subiective (p. 169).

Capitolul nouă se axează pe îmbătrânirea patologică subliniind cele două teme esențiale ce par să domine acest stadiu al vieții: manifestarea depresiei și apariția bolii Alzheimer căreia autorul i-a dedicat o analiză a unei serie de articole de specialitate. În final, capitolul zece este dedicat problematicii morții, implicațiilor psihologice ale acesteia, atât raportat la persoanele muribunde cât și la persoanele apropiate (familia, rudele, prietenii) confruntate cu iminența morții celor dragi. Autorul accentuează asupra uneia din temele sensibile și mai puțin puse în discuție, moartea ca și punct final al existenței ființei umane, dar care începe să se dezvolte tot mai mult și căreia i se dedică numeroase studii în ultima vreme, mai ales în domeniul psihologiei existențialismului.

În încheiere, apreciem competența profesională și documentarea vastă, evidențiată de cele peste două sute de titluri citate în această carte, rezultate ale experienței didactice și de cercetare a autorului. Stilul și maniera scriiturii denotă claritate și cursivitate, informațiile fiind prezentate într-un mod structurat, bine argumentat și susținut cu exemple concludente, fapt care facilitează înțelegerea și aprofundarea temei de către o gamă largă de cititori.

Mioara Cristea